

ÖNSZÓCIKK

Kecskeméten születtem 1946-ban, két néptanító, Horváth Ilona Gizella és Molnár Sándor fiaként, a naplóíró orgoványi lelkész, Molnár Gergely unokájaként. A sorból dicsőn vagy siralmasan kidőlt sok jó meg kevésbé jó nemes és közember: urak, papok, katonák, föld- és kézművesek, betyárok, pásztorok öröksége íródott a génjeimbe.

Nyugat-Magyarországon élek, élvezem az Alpok közelségét, szenvedek az Adria meg az összes többi tenger messzeségétől. Magyar író, műfordító és publicista vagyok: az agyonmanipulált tömegtársadalom szélén megtúrt pojáca. Olyan nyelven írok, amelyen szerencsétlenségemre túlságosan sok rabszolga, hülye és gazember, szerencsémre azonban néhány angyal is beszél.

A klasszikus, népi ihletésű, közösségi küldetésű magyar irodalmat mára szinte teljesen leváltotta valami örületesen és ricsajosan más. Két lányom, Éva és Ilona nemigen lehet rá büszke, hogy apjuk ennek a „valami más”-nak – ennek a belterjes, csőlátásos, kórusban „politikailag korrekt”, legfőljebb nyelvében, ámde szellemében már nem magyar irodalomnak – rossz lelkiismeretű munkásaként csetlik-botlik a világban.

Az írók legtöbbször rettentően fontosnak, minden kényeztetésre méltónak hiszi magát, pedig ha néhány évig pihentetnénk a pennánkat, és nem jelenne meg tőlünk egy árva sor sem, ennek az égadta világon semmilyen kárát sem látná a közösség. Társadalmi hasznunkat tekintve fasorban sem vagyunk a „föld sóihoz”, az emberek javát szolgáló, az emberek javait megtermelő kétkezi munkásokhoz képest: földművesek, vágárok, kőművesek, pékek, cukrászok, ácsok, vízvezeték-szerelők, bábák, esztergályosok, halászok, révszek, asztalosok, vincellérek, kohászok, matrózok, bádigosok, kéményseprők, tengerészek, kovácsok, mozdonyvezetők, útkaparók, cipészek, mosónők, ruhatisztítók, harangozók, marósok, zarándokok, szobafestők, kefekötők, műszerészek, órásk, pincérek, lufiárusok, légtáncosok, bábszínészek, vándorköszőrűsök, zenebohócok, gyógyászok, méhészek, kertészek, sírásók, sintérek, tűzoltók, véccés nénik...

„Az író ember pedig kétségtelenül a legbüszkébb kétlábú – írta Ady Endre (tudta, miről beszél!) – Írásait mindenik divinációnak, magát kiválasztottnak tartja. (...) Az írás mesterség. Olyan, mint a kefekötés. A szépírás is olyan, mint a zománcozás. Fiatal és öreg fantaszták fejét betöltik a rendszerint szűk körből nyert impressziók. Nekicsapódnak a több impressziót nyert íróemberek írásainak, s – írnak. Emellett várják a tömjénfüstöt a profán világtól. Hát az életben van kiválóság, de ez nem az írás kiválósága. Egészen más. Ezt a kiválóságot nem egy mesterség tudása adja, hanem

az agyvelő átfogó képessége. Ezt a nagy kincset megszerezni nagyobb dolog, mint azokat a bizonyos örökbecsű írásokat megírni.”

A profán hatalom nem sajnálja a tömjénfüstöt meg az egyéb kényeztetéseket a társadalmon élőszködő kultúrparazitáktól. Énrám is aggattak egy-két ordót, pedig „nem éreztem rájuk méltóságot”. Róluk ennyit mondhatok: a díjak azoknak fontosak és azokra vallanak, akik osztogatják őket – szerencsés esetben félreértésből és butaságból, többnyire azonban a kisajátítás, a korrumpálás, no meg az önfényezés szándékával, mindig valamilyen haszonra spekulálva.

Remenyik Zsigmondtól idézem ide néhány kedves mondatomat: „Ő nem a nagyérdemű közönség és a nyájas olvasó kedvtelésére él és dolgozik – azonkívül, hogy módfelett rossz a véleménye mindenféle rendű és rangú olvasóról. Jól tudja, hogy az olvasók általánosságban csak az író életének megkeserítésére népesítik be ezt a világot. Viszont – hogy őszinte legyen – saját mesterségétől sincs túlzottan elragadtatva; eljövendő korok tündéri világa jelenik meg szeme előtt, amidőn majd karóba húznak, felnégyelnek vagy érdem szerint bunkósbottal vernek mindenkit agyon, aki ír.”

DEDIKÁCIÓ

A dedikáció nem növeli, hanem csökkenti a könyvek értékét, apaszja használhatóságukat, magánvagyonná üti őket, megnehezíti, hogy megszabaduljunk a valamilyen oknál fogva már nem kívánatos – kinőtt, megunt, elviselhetetlen vonatkozásokkal telített – írásművektől, vagy akár visszajuttassuk őket küldőjüknek. A dedikáció alattomosan elfedi azt a sarkalatos tényt, hogy a művek mögött nem egy-egy bárcabitorló „szerzőt”, hanem szerzők tömkelegét, teljes (anya)nyelvi kultúrát kell föltételeznünk.

Ha a dedikáltatás ordenaré szándékával merészelték nyaggatni, és nem tudtok valami igen súlyos okot mondani, mégpedig olyat, amit én is méltányolok, akkor lehetitek, hogy ellássam kézjeggyemmel a nálatok lévő, tőlem vagy a kiadótól vásárolt könyveket. Érzelmi okokat, meg olyasmit, hogy „csak”, így szokás, mások is dedikálnak stb., nem fogadok el. Úgyhogy kössétek föl a gatyátokat vagy a tangabugyitokat, ha dedikációt szeretnétek kicsalni tőlem. Könnyelműség volna azt hinniek, hogy a jelentőssé föltupírozott, áruvédjegyként könyvekre aggatott „szerzői név” azonos lehetne majom módra ugrabugráló jelentéktelenségem bugyuta dedikációk alá firkantott szignójával.

Idries Shah *Learning How to Learn* („Megtanulunk tanulni”) című művéből idézek: „Az emberek makacsul ragaszkodnak ahhoz az elképzelésükhöz, hogy a könyvek hatása az olvasóra mindig azonos. Ez az ostobaság is az egyik nem éppen vonzó öröksége a mechanikus skolaszticizmusnak, amely általában szinte *megköveteli*, hogy szabványosított elmével közelítsünk minden könyvhöz.

Sokan büszkék rá, hogy milyen sokszor elolvastak egy-egy könyvet. Szorgalmuk bizonyítékául rojtosra forgatott köteteket lobogtatnak. Némely körökben a »cafatosra olvasott biblia« a hitbuzgalom jelének számít.

Szinte senki sem tudja, hogy a könyv állapota, a bánásmód, amiben olvasója részesíti, olyan nyomokat hagy, melyek ugyanúgy hatnak ránk, akárcsak a kinyomtatott tartalom, és ez a hatás jóval azután is megmarad, miután benyomásokat szereztünk a könyvről. A kölcsönkönyvekben óhatatlanul benne marad valamilyen lenyomat. Az olyan könyveknek, amelyeket túlságosan gyakran forgattak, ahogy a perzsák mondják: »hűtlenségszaguk« van, amit az egyre újabb olvasások hoznak létre.

Arra kellene tehát buzdítani az embereket, hogy többször is olvassák el ugyanannak a könyvnek egyre újabb példányait, még ha ez azzal jár is, hogy minden második elolvasás után újra meg kell vásárolniuk. Erről igen kevesen tudnak, pedig sarkalatosan fontos. A jelenkor pallérozott barbárjai ebben az eljárásban csupán huncut üzleti fogást gyanítanak: hogy rájuk próbálják sózni ugyanannak a könyvnek több példányát is.

The Diwan of Shams-i-Tabriz című könyvében Rúmi a könyvek hasznáról és használatáról ír, és cáfolja, hogy a könyvek a bölcsesség forrásai lehetnének. A könyvek, például az is, amit éppen ír, legföljebb eszközök:

A megvalósult embert a valóság teszi bölcsé.

A megvalósult ember nem könyvek szülte prókátor.”

MASZK NÉLKÜL

Minden reggel bebalzsamozzuk az arcunkat. Életünk napjai: megannyi mauzóleum.

Arc: a meztelenség netovábbja. A történelem tér- és színképei. Elrejttem arcomat, mert félek rátekinteni az istenségre, aki maga sem óhajtja, hogy meglássák az arcát: „megláthatsz hátulról, de orcámat senki sem láthatja”, mondja Jehova, mintha attól tartana, hogy nem válna előnyére, ha szembetalálkoznának vele a teremtményei.

Arcom: szétfröccsentő, meggyalázó, sunyin kukkoló tekintetek prédája, gyilkos merényletek, rejtett kamerák szakadatlan géppuskatüzének fölbujtója.

Arcom a poklaidat, arcod a poklaimat tükrözi.

A tulajdon póre arc egyre kevésbé *viselhető*. A kozmetikai ipar: fátyl-, sőt páncéltermelő. Militarista arckrémek.

Miként tartsam *oda* a *másik* arcomat, s adjam *oda* az alsóruhámot, hogyha aki arcul üt, egy csapásra mind a két arcomat üti, és egyszerre veszi el tőlem alsó- és felsőruhámot?

Fotómasinás lesipuskások szennyezik arcomat, fosztogatják lelkemet. Zsákmányukat gyarmatáruként aggatják föl az irányított közléscsere szöges drótokból font világhálójára s a népámítás cifra csarnokainak falaira, melyeknek vakolatába megölt nők és gyerekek csontjait habarták.

Hová fussak a kameráitok elől? Körülvettetek mindenfelől. Tudjátok, ha leülök vagy fölállok, ismeritek a gondolataimat is. Szemmel tartjátok, merre járok, mikor

pihenek, ismeritek minden utamat. Ha égbe szállnék, ott lennétek, ha a holtak közé fekszem, ott is jelen vagytok.

E mindent és mindenkit gyarmatosító és ellenőrző kultúrában az arc elablása, kifosztása és megszenteltelenítése a végső lépés az emberi eltűnése felé.

A jövő retortái ontják a bepelenkázott szájú arctalanítottak tíz- és százmillióit, hogy vezényszóra, katonás rendben meneteljenek az „arctalanok könyve”, a *faceless book* emésztőgödrébe.

Abban a világban, ahol csakugyan tisztelnék az arcot, ismeretlen lenne a háború.

*a világ
nem BUMM!-mal ér véget
hanem maszk mögül előszivárgó
halk nyöszörgéssel*

JIŘÍ MENZEL TÜKRÖS EDÉNYE

Jiří Menzel, a világhírű cseh film- és színházi rendező, színész és publicista a „Vannak embertársaink, akiknek parányit fejlettebb az énjük” című, a szerző által leginkább vécében való olvasásra ajánlott tárcájában elmondja, hogy a kazalnyi díjat és kitüntetést, amit filmrendezői munkásságáért kapott – okleveleket, érmekeket, arany- és ezüstfigurákat, vázakat, mifenét, köztük az Oscar-szobrot is – a kamrájában tartja egy dobozban, „leghátul, régi sálécek, üres bőröndök és egyéb hasznavehetetlen kacsatok mögött”. Nem mintha nem becsülné őket, hiszen arról tanúskodnak, hogy nem volt teljesen haszontalan, amit csinált, de fölöslegesnek véli, hogy folyvást a szemé előtt legyenek, nehogy magasan kezdje hordani az orrát.

Egyetlen olyan díja van, amelyik nincs a dobozban: a Nevetés Edénye, „egy hamisítatlan, valódi zománcozott bili”. A nappalijában áll, hogy mindig lássa. „A fenekére tükör van ragasztva, és valahányszor látni akarom a bili tartalmát, magamat látom benne. Tudom is menten, mit gondoljak magamról.”

A magyarok többségét – mindenkit, akinek „parányit fejlettebb az énje” – kötelezni kéne rá, hogy legyen otthon ilyen önismereti bilije. De senki ne remélje, hogy majd kölcsönadom az enyémet: nekem is égetően szükségem van rá...